

«Ο Πειραιάς που έζησα και αγάπησα»

Του Γεράσιμου Μαζαράκη
π. Προέδρου Επαγγελματικού
Επιμελητηρίου Πειραιά

την αρχή αυτού του σημειώματός μου θεωρώ υποχρέωσή μου να ευχαριστήσω από καρδιάς τον εκδότη και φίλο ΣΤΑΥΡΟ ΚΑΡΑΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟ που με την επιμονή του μου κέντρισε ξεχασμένες αλλά σημαντικές χορδές μνήμης.

Θεωρώ ευλογία Θεού ότι γεννήθηκα και ανδρώθηκα επαγγελματικά και συνδικαλιστικά στον ΠΕΙΡΑΙΑ μας.

Με την πένα της μνήμης θα προσπαθήσω να αποτυπώσω ένα κομμάτι αυτού του ωραίου ταξιδιού, που αρχίζει λίγα χρόνια πριν την γερμανική κατοχή έως περίπου το 1968.

Το ταξίδι αυτό της ζωής μου ξεκίνησε από την οδό ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ 37 (ευτυχώς το σπίτι, εκατό ετών περίπου, υπάρχει ακόμα), στην συνοικία ΛΕΥΚΑ. Η ΛΕΥΚΑ από τις πιο παλαιές συνοικίες του ΠΕΙΡΑΙΑ είναι μεταξύ ΚΑΡΑΒΑ και ΚΑΜΙΝΙΩΝ. Έχει 4-5 στενά και οριοθετείται μεταξύ των δύο εργοστασίων ΣΠΑΠ και ΣΕΚ (ΣΠΑΠ ο σιδηρόδρομος προς Πελοπόννησο και ΣΕΚ προς Λάρισα – Θεσσαλονίκη – Βόρειο Ελλάδα). Από την συγχώνευση των δύο αυτών προήλθε ο ΟΣΕ.

Η συνοικία αυτή εκτός των δύο αυτών εργοστασίων που εγίνοντο

όλες οι επισκευές των σιδηροδρόμων, είχε τότε και άλλες μεγάλες βιομηχανίες. Το πρώτο εργοστάσιο των Αφών Ρετσίνα – Οι Αφοί Ρετσίνα είχαν άλλα τέσσερα εργοστάσια – (έκαναν τότε το Ντρίλινο, ύφασμα σκληρό σαν το σημερινό τζιν και από αυτό έκαναν οι ράφτες τα παντελόνια των εργατών), τα κεραμείδια ΔΗΛΑΒΕΡΗ, το εργοστάσιο των Αφών ΚΥΠΡΙΩΤΗ στην οδό Υμηπτού, την ΠΕΙΡΑΪΚΗ-ΠΑΤΡΑΪΚΗ – το υπόγειό της ήταν καταφύγιο στην κατοχή. Δυστυχώς για εμάς που μέναμε στη ΛΕΥΚΑ, λόγω των εργοστασίων, ΣΠΑΠ και ΣΕΚ είχαμε τακτικούς βομβαρδισμούς από τους Γερμανούς πριν και από τους καλούς μας Συμμάχους Άγγλους και Αμερικανούς, που βαράγανε στο ψαχνό.

Στο μεγάλο βομβαρδισμό της 11ης Ιανουαρίου 1944 στη γειτονιά μας είχαμε είκοσι νεκρούς. Επίσης, η ΛΕΥΚΑ είχε και πολλές μικρές βιοτεχνίες. Είχε την παλαιότερη Λαχαναγορά – χονδρική – του Πειραιά – της ΛΕΥΚΑΣ όπως την έλεγαν – ακριβώς απέναντι από την είσοδο του ΡΕΤΣΙΝΑ, μεσο-

τοιχία με την ΠΕΙΡΑΪΚΗ-ΠΑΤΡΑΪΚΗ. Σήμερα είναι γκαράζ του Δήμου. Τα ΛΕΜΟΝΑΔΙΚΑ, στην ΠΕΙΡΑΙΩΣ, έγιναν νωρίτερα γύρω στο 1939, όταν ο Ι. ΜΕΤΑΞΑΣ έκαψε τα καταστήματα της ΠΛ. ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗ. Εκεί σήμερα είναι το άγαλμά του. Τα μαγαζιά των Λαχαναγορών δεν είχαν ζυγαριές. Τα πέζα (δηλαδή το ζύγισμα) το έκαναν οι **καταρητζήδες**, οι οποίοι ήταν δημοτικοί υπάλληλοι. Ζύγισαν με το καντάρι. Αυτό είχε ένα μηχανισμό και κατέγραφε πόσα πέζα (ζυγίσματα) έκαναν κάθε ημέρα και τα χρήματα τα έδιναν στο Δήμο. Είχαν βέβαια και τα κόλπα τους οι καταρητζήδες και έδιναν λιγότερα χρήματα.

Η συνοικία αυτή ήταν μια εργατοσυνοικία. Είχε τρία μικρά **μπακάλικα** του Γ. ΜΠΟΛΑ, πουλούσε και κρασί, στη γωνία ΥΜΗΤΤΟΥ και ΕΛΛΗΝΩΝ ΠΡΟΣΚΟΠΩΝ, του ΠΕΡΙΚΛΗ ΑΝΤΩΝΑΚΟΥ γωνία ΛΗΜΝΟΥ – ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ και του Γ. ΠΥΚΝΑΔΑ γωνία ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ και ΡΕΤΣΙΝΑ. Τα μπακάλικα είχαν τότε ελάχιστα τρόφιμα και πριν την κατοχή και μετά. Οι οικογένειες όλες αγόραζαν με μπλοκάκι – βερσέ – δηλαδή μια δραχμή πελτέ ντομάτα, δύο δραχμές λάδι θρεψίνη (που ήταν από σταφίδα), και όσπρια χύμα κ.ά.

Στην αρχή της ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ δίπλα στον ΠΥΚΝΑΔΑ είχε σπίτι και ιατρείο ο ιατρός ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ – ΑΝΘΡΩΠΟΣ και ΙΑΤΡΟΣ. Τους περισσότερους ασθενείς τους έβλεπε δωρεάν, βάζοντας και δικά του χρήματα στις συνταγές. Από τα χαράματα περίμεναν οι ασθενείς, ιδιαίτερα αρκετοί ΚΟΥΛΟΥΡΙΩΤΕΣ. Αλήθεια, πόσοι ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ υπάρχουν σήμερα;

Φούρνους είχαμε δύο. Του Γ. ΦΡΑΓΚΟΥ στη γωνία ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ – ΡΕΤΣΙΝΑ απέναντι από τον ΠΥΚΝΑΔΑ και του Γ. ΒΑΡΖΑΚΗ στην οδό ΒΑΣΙΛΙΚΩΝ. Εκεί ήταν και το όγδοο (Η') αστυνομικό τμήμα.

Εκκλησίες: ΑΓ. ΣΩΤΗΡΑ στη ΘΗΒΩΝ, ΑΓ. ΦΙΛΙΠΠΑ στην ΑΔΡΙΑΝΟΥ - η εκκλησία αυτή ήταν με το παλιό ημερολόγιο – και ΑΓ. ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ στα ΚΑΜΙΝΙΑ.

Φαρμακεία: Του ΣΩΚΡΑΤΗ ΜΠΑΣΑΚΙΔΗ στην ΑΓ. ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ (πατέρα του φίλου και συμμαθητή μου στο δημοτικό στην Α. ΚΑΤΡΑΝΙΔΟΥ και στην ΙΩΝΙΔΕΙΟ ΝΙΚΟΥ ΜΠΑΣΑΚΙΔΗ που συνέχισε την παράδοση στην ίδια διεύθυνση). Του ΚΑΣΣΗ στη γωνία ΥΜΗΤΤΟΥ και ΜΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΥ.

Δίπλα στον ΚΑΣΣΗ ήταν το κατάστημα – στη ΜΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΥ – των Αφών ΚΑΣΙΜΑΤΗ που νοικιάζαμε ποδήλατα, μάλιστα, με ένα θείο του ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΑΣΙΜΑΤΗ – Προέδρου της Κεντρικής Ένωσης Επιμελητηρίων Ελλάδος και του Εμποροβιομηχανικού Επιμελητηρίου Πειραιά που συνεχίζει στην ΠΛ. ΙΠΠΟΔΑΜΕΙΑΣ – είμεθα συμμαθητές στην ΚΑΤΡΑΝΙΔΟΥ.

Σχεδόν δίπλα στο Φαρμακείο του Σ. ΜΠΑΣΑΚΙΔΗ ήταν ο κινηματογράφος «ΛΟΥΞ».

Σχολεία: Της ΔΕΣΠΟΙΝΗΣ ΚΑΤΡΑΝΙΔΟΥ δίπλα στις γραμμές του ΣΠΑΠ, οδός ΧΡ. ΣΜΥΡΝΗΣ ιδιωτικό δημοτικό. Εκεί τελείωσα εγώ, τα δύο αδελφια μου και οι δύο αδελφές μου. Των ΒΕΝΙΕΡΗ, της ΜΑΡΙΑΣ και ΕΛΕΝΗΣ ιδιωτικό δημοτικό και αυτό, δίπλα στον ΑΓ. ΕΛΕΥΘΕΡΙΟ.

Επίσης, άλλα δημόσια δημοτικά στα ΚΑΜΙΝΙΑ ήταν του ΞΕΝΟΚΡΑΤΗ – ήταν διευθυντής και δεξιός ψάλτης στον ΑΓ. ΕΛΕΥΘΕΡΙΟ. Το ΜΠΑΚΑΛΑΚΗ και το ΤΡΑΧΩΜΑΤΙΚΟ ήταν το σχολείο που φοιτούσαν οι μαθητές που είχαν κάποια ασθένεια στα μάτια.

Πόσα δεν χρωστώ στους φωτισμένους δασκάλους που είχα την τύχη να έχω στην ΚΑΤΡΑΝΙΔΟΥ και στην ΙΩΝΙΔΕΙΟ ΣΧΟΛΗ με διευθυντή τον ΚΑΡΑΝΙΚΟΛΑ.

Στην ΚΑΤΡΑΝΙΔΟΥ που ήταν ιδιωτικό σχολείο φοιτούσαν αρκετά παιδιά φτωχά δωρεάν. Η ΚΑΤΡΑΝΙΔΟΥ τους μαθητές της τους είχε σαν παιδιά της, παρ' όλο ότι είχε πολλά παιδιά – «κουνέλα» την έλεγαν στα ΚΑΜΙΝΙΑ, κρυφά βέβαια, δεν τολμούσαν από το αυστηρό ύφος της.

Βίωσα δυστυχώς κατοχή και πείνα. Ευτυχώς για την οικογένειά μας, ο πατέρας μου, άνθρωπος της αγοράς, με δυσκολίες βέβαια, εξασφάλιζε λίγα τρόφιμα για να ζήσουμε. Εάν θυμάμαι καλά, ο Ερυθρός Σταυρός μας είχε δώσει δελτία ατομικά για λίγα γραμμάρια μπομποτά.

Το τραγικότερο ήταν όταν κάποιος πέθαινε από αρρώστια ή πείνα – η οικογένεια εάν μπορούσε το έκρυβε για να μη δώσει πίσω το δελτίο του.

Πώς να ξεχάσω κάθε πρωί τα καροτσάκια γεμάτα σκελετωμένα πτώματα που τραβούσαν για την ΑΝΑΣΤΑΣΗ. Τους έθαβαν σε ομαδικούς τάφους.

Ο Πειραιάς παλαιότερα είχε και άλλα δύο Νεκροταφεία. Έθαβαν στον προαύλιο χώρο του ΑΓ. ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ και στην ΑΓ. ΣΩΤΗΡΑ στη ΘΗΒΩΝ. Λίγο μετά την κατοχή στην ΑΓ. ΣΩΤΗΡΑ – έτσι ονόμαζαν την εκκλησία – υπήρχαν σκόρπιες νεκροκεφαλές. Στο χώρο αυτό αργότερα έγινε ένα μικρό γήπεδο που είχε την έδρα του ένα σωματείο, το «Ολυμπιακάκι». Το σωματείο αυτό ανέδειξε εξαιρετικούς ποδοσφαιριστές και τροφοδοτούσε συνεχώς τον Ολυμπιακό.

Κεντρική Αγορά

Ο ομφαλός της οικονομικής ζωής της πόλης. Μεγάλη ποικιλία προϊόντων και πολύ φθηνές τιμές επειδή τα ομοειδή μαγαζιά (κρεοπωλεία, λαχανοπωλεία, ιχθυοπωλεία, παντοπωλεία) ήταν δίπλα-δίπλα και υπήρχε μεγάλος ανταγωνισμός.

Κάθε κατάστημα είχε στην πρόσοψή του την ταμπέλα του, η οποία έγγραφε το είδος του εμπορεύματος και το ονοματεπώνυμο του ιδιοκτήτη.

Τις ωραιότερες ταμπέλες έκανε ο ΤΑΝΤΙΝΑΚΗΣ, ήταν δε όλες έργα τέχνης, διότι εκτός της κλασικής μορ-

φής τους τις διάνθιζε ανάλογα με το επάγγελμα και με τα είδη που πουλούσε το μαγαζί. Το εργαστήριό του – πραγματικό ατελιέ – ήταν στην οδό ΝΟΤΑΡΑ, μεταξύ ΣΩΤΗΡΟΣ και ΜΠΟΥΜΠΟΥΛΙΝΑΣ στο δεξί μέρος.

Η Κεντρική Αγορά είχε τις μεγαλύτερες μπυραρίες της χώρας. Εξαιρετικά ουζοπωλεία με πολύ μεγάλη ποικιλία μεζέδων – όπως ήταν του ΤΖΑΓΓΟΥΡΗ προς τον ΑΓ. ΝΙΚΟΛΑΟ απέναντι από το παλαιό Λιμεναρχείο – αλλά και ονομαστά ποτοποιεία. Όπως των Αφών ΚΟΥΤΣΟΥΛΕΝΤΗ στην οδό ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ προς το λιμάνι, στη μέση της ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ, του ΑΡΤΕΜΗ (υπάρχει και σήμερα σε άλλη μορφή και προς την ΤΣΑΜΑΔΟΥ), στην ίδια οδό των Αφών ΚΑΛΟΓΙΑΝΝΗ των μετέπειτα βιομηχάνων του ΟΥΖΟΥ 12.

Σ' αυτά τα ποτοποιεία οι πελάτες έπιναν το ούζο σκέτο, ξεροσφύρι, ή αγόραζαν μεζέδες από τα παντοπωλεία.

Επίσης, η Κεντρική Αγορά είχε και τρία μεγάλα παστουρματζιδικά – στις δύο άκρες των δρόμων ήταν των αδελφών ΑΠΤΟΣΟΓΛΟΥ και στη μέση του ΓΙΩΡΓΟΥ – δεν θυμάμαι το επώνυμό του – υπάρχει σήμερα με αλταντικά στη στοά ΠΟΛΙΤΟΥ στη ΓΟΥΝΑΡΗ.

Η Αγορά ξεκινούσε από τις 5 το πρωί. Πρώτα τα ψαράδικα - από εκεί αγόραζαν όλοι οι πλανόδιοι ψαράδες με το ψάθινο καλάθι στο κεφάλι και την κρεμαστή ζυγαριά στον ώμο. Γύριζαν δε όλο τον Πειραιά.

Η ψαρογορά είχε την μεγαλύτερη ποικιλία από ψάρια. Εξάλλου η ιχθυόσκαλα ήταν τότε στην αρχή του λιμανιού δηλαδή πολύ πλησίον. Όλες δε οι ψαροταβέρνες, από την Σχολή Δοκίμων έως τη Βάρκιζα αγόραζαν από τον Πειραιά.

Κουλτούρα της Αγοράς

Ψαράς ήταν ο ΝΙΚΟΣ ΜΑΘΕΣΗΣ. Βέβαια τα δύο αδέρφια του εργάζονταν, ο πατέρας του δεν είχε ψαροκάικο. Ο Νίκος ήταν πάντοτε κουστουμαρισμένος, καλός στιχουργός. Πολλούς στίχους του, τους είχε κλέψει και έκανε τραγούδια ο ΒΑΜΒΑΚΑΡΗΣ. Μάλιστα, ένα πρωινό στην ταβέρνα του ΠΕΠΠΑ στην οδό ΤΣΑΜΑΔΟΥ – σήμερα είναι το παντοπωλείο ΑΡΓΥΡΙΟΥ – εφιλονίκησαν γι' αυτό και ο ΜΑΘΕΣΗΣ τον μαχαίρωσε. Το γεγονός αυτό το άκουσα και εγώ πολύ μικρός τότε (το επεισόδιο αυτό το περιγράφει εξαιρετικά ο ΛΕΥΤΕΡΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, ο δημοσιογράφος και μέγας στιχουργός στο βιβλίο του «ΝΑ ΣΥΛΛΗΦΘΕΙ ΤΟ ΝΤΟΥΜΑΝΙ».

Επίσης ο Νίκος ήταν και εξαιρετικός σαιτισογράφος. Είχε πάντοτε στο τσεπάκι του ένα καρβουνάκι. Έπαιρνε μια χασαπόκολα και κάθε πρωί που γύριζε από τους τεκέδες ή τα μπουζουξιδικά, έκανε και ένα στίχο σχετικό με το ψαράδικό τους. Το κολλούσε σε τσιγκέλι και μετά άρχιζαν τα αδέρφια του την πώληση.

Το πιο γνωστό του τραγούδι είναι «είχα και εγώ μια γάτα που είχε γαλανά τα μάτια, τώρα έγινε από σοί και τα ψάρια δεν τα τρώει». Όταν τον ρώτησε κάποτε ο αδελφός μου, του είπε ότι το έγραψε για την γυναίκα του. Ο Μάθησης ήταν η αιτία που σχεδόν κάθε μεσημέρι μαζεύνοντουσαν σε ουζάδικο της αγοράς ο ΒΑΜΒΑΚΑΡΗΣ, ο ΤΟΥΝΤΑΣ, ο ΣΤΕΛΛΑΚΗΣ, ο ΜΗΤΣΟΣ ΓΚΟΓΚΟΣ, ή ο ΜΠΑΓΙΑΝΤΕΡΑΣ. Τον έλεγαν ΜΠΑΓΙΑΝΤΕΡΑ γιατί ήταν ο μόνος από τους ρεμπέτες που γνώριζε νότες. Στα τελευταία χρόνια της ζωής του, τυφλός από τα 38 του χρόνια, με συνοδεία τα δύο κοριτσάκια του, έπαιζε μπουζούκι, τραγουδούσε και τα κοριτσάκια του έβγαζαν δίσκο. Αυτός που τα τραγούδια του και σήμερα δίνουν μεροκάματο στους τραγουδιστές – ο ΜΠΑΤΗΣ ο ΓΙΩΡΓΟΣ ο πρωτομάστορας του μπαγαλαμά, ο ένας της περίφημης τότε «τετράδας». Στα γεράματά του ο Γιώργος Μπάτης, πάντοτε με το σκούρο φθαρμένο κοστούμι του και το καβουράκι του, πουλούσε φάρμακο για τους κάλους για να ζήσει. Επίσης και άλλοι που δεν τους θυμάμαι. Μαζεύνοντουσαν λοιπόν σε ουζάδικο και το παίξιμο, το τραγούδι τους αντηχούσε σ' όλη την Αγορά.

Στη Λαχαναγορά της Λεύκας είχε και πόστα (μαγαζί) ο ΜΙΧΑΛΗΣ ΓΕΝΗΤΣΑΡΗΣ. Εκεί όταν τελείωνε από το μπουζουξιδικό ο ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ – άλλος μεγάλος βάρδος του λαϊκού μας τραγουδιού – ερχόταν και έπινε σαλέπι. Τον ΓΙΑΝΝΗ ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ τον θυμάμαι στις ΤΖΙΤΖΙΦΙΕΣ του ΜΑΡΓΟΜΕΝΟΥ το μαγαζί. Ήταν ο πιο καλόκαρδος ρεμπέτης. Ανέβαινε στο πάλλο στις δέκα το βράδυ και κατέβαινε τα ξημερώματα, όπως και όλοι οι λαϊκοί τραγουδιστές.

Όποιος μαγαζάτορας της Κεντρικής Αγοράς πέ-

θαίνε, η πομπή της κηδείας πριν την Ανάσταση περνούσε συνήθως μεσημέρι από την Αγορά. Στη μέση υπήρχε ένα ξέφωτο – εκεί είχε ένα ζυγό η αγορανομία και ζύγιζε τα προϊόντα σε όποιον το επιθυμούσε, μήπως ήταν λιποβαρή. Στεκόταν η πομπή και ο συνοδευών ιερέας διάβαζε τρισάγιο. Τη στιγμή αυτή για τιμή στο νεκρό, κλείνανε όλα τα φώτα των μαγαζιών και δεν επιτρεπόταν η πώληση.

Το γκρεμίσμα της Κεντρικής Αγοράς από το Σκυλίτσι σε μία εβδομάδα δημιούργησε μεγάλη οικονομική και κοινωνική αναστάτωση στην πόλη.

Το ιστορικό «Ρολόι» (το Ρολόι γκρεμίστηκε λίγο πριν τα Χριστούγεννα του 1967 και όχι τον Σεπτέμβριο του ίδιου έτους όπως υποστηρίζουν ορισμένοι), η Κεντρική Αγορά και η Τρούμπα ήταν τα σοβαρότερα εγκλήματα του Σκυλίτσι στην πόλη μας. Αλήθεια, ποιο μεγάλο λιμάνι στον κόσμο δεν έχει την Τρούμπα του; Ότι έχει ξεφύγει από τους κανόνες λειτουργίας του δεν το σβήνεις. Το αναβαθμίζεις και ιδιαίτερα με την δύναμη που αντλούσε από το τότε καθεστώς ο Σκυλίτσις. Όλα τα χρήματα της Τρούμπας έπεφταν γενικώς στην αγορά του Πειραιά.

Στη θέση της Κεντρικής Αγοράς που είχε συμπληρώσει περίπου 100 χρόνια ιστορίας, είναι σήμερα το τερατούργημα του Πύργου. Ποιός Δήμαρχος της πόλης μας αλλά με τσαγανό θα τον ρίξει κάτω να μην μας θυμίζει καθόλου αυτό το έγκλημα; **Η Κεντρική Αγορά έπεσε στις 8 Φεβρουαρίου 1968.**

Λιμάνι

Το λιμάνι το σημερινό, με την επέκταση των προβλητών δεν είναι ούτε το 1/3 από το παλαιό λιμάνι. Τα πλοία δεν είχαν καμία σχέση με τα σημερινά. Θα ονοματίσω όσα θυμάμαι. Ποσάλια – έτσι έλεγαν τότε τα πλοία που πήγαιναν στα νησιά – το «ΑΝΔΡΙΑΣ» (βούλιαξε στη Φαλκονέρα με αρκετά θύματα) όπως και το «ΗΡΑΚΛΕΙΟ» του ΤΥΠΑΛΛΟΥ – το «ΑΝΔΡΟΣ» του ΔΙΑΠΟΥΛΗ, το «ΜΥΡΤΙΔΙΩΤΙΣΣΑ» του καπετάν ΜΠΛΙΝΗ (εάν θυμάμαι καλά ήταν ο καπετάνιος του «ΧΕΙΜΑΡΑ» που βούλιαξε παίρνοντας μαζί του γύρω στα 300 άτομα και πολλούς αντιφρονούντες που πήγαιναν για εκτόπιση), το «ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ», το «ΓΛΑΡΟΣ», το «ΜΟΣΧΑΝΘΗ», το «ΚΑΝΤΙΟ», το «ΚΩΣΤΑΚΗΣ ΤΟΓΙΑΣ» – το πλοίο αυτό το έλεγαν αρχικά με άλλο όνομα, σκοτώθηκε όμως σ' αυτό ο γιος του ΤΟΓΙΑ, ΚΩΣΤΑΣ και το ονόμασαν έτσι, το «ΑΓΓΕΛΙΚΑ» και άλλα που δεν θυμάμαι. Αυτά πήγαιναν στα νησιά του Αιγαίου, του Ιονίου και στην Κρήτη.

Στον Αργοσαρωνικό πήγαιναν το «ΚΑΛΑΜΑΡΑ», το «ΧΑΡΑ», το «ΝΙΚΗ», το «ΑΙΓΙΝΑΚΙ», τα δύο μικρά πλοία «ΕΡΙΕΤΤΑ» και «ΣΠΥΡΟΣ». Με αυτά ξεκίνησε ο ΓΙΑΝΝΗΣ ΛΑΤΣΗΣ, Εριέττα η γυναίκα του και Σπύρος ο γιος του. Γύρω στο 1952 με δάνειο απέκτησε το πλοίο «ΝΕΡΑΪΔΑ». Έλεγαν μάλιστα ότι ήταν θαλαμηγός του ΜΟΥΣΟΛΙΝΙ. Αυτό το πλοίο το

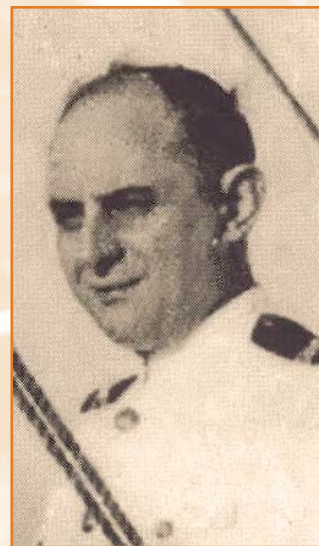
βάφτισε ο Ν. ΠΛΑΣΤΗΡΑΣ, πρωθυπουργός τότε. Αργότερα απέκτησε το «ΠΟΡΤΟΚΑΛΗΣ ΗΛΙΟΣ» ο αδελφός του ΚΩΣΤΑΣ ΛΑΤΣΗΣ. Τα πλοία του Αργοσαρωνικού έδεναν εκεί που δένουν και σήμερα – εμπρός από τη ΝΟΜΑΡΧΙΑ. Αριστερά από αυτά τα πλοία, εκεί που δένουν σήμερα τα πλοία ΔΕΛΦΙΝΙΑ, έδεναν τα Κουλουριώτικα.

Η εταιρεία «ΕΛΜΕΣ» υπάρχει και σήμερα, είχε μεγαλύτερα πλοία που ταξίδευαν στη Μεσόγειο, δηλαδή ΝΕΑΠΟΛΗ – ΜΑΣΣΑΛΙΑ – ΒΑΡΚΕΛΩΝΗ. Επίσης, τα μεγάλα υπερωκεάνια, το «ΟΛΥΜΠΙΑ» των ΓΟΥΛΑΝΔΡΗ, το «ΝΕΑ ΕΛΛΑΣ», το «ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΦΡΕΙΔΕΡΙΚΗ». Στα πλοία αυτά αρχικά πλοίαρχοι ήταν απόστρατοι Ναύαρχοι του Πολεμικού Ναυτικού – ένας από αυτούς ήταν ο Ι. ΠΟΛΕΜΗΣ. Αυτά έδεναν στην ΤΡΟΥΜΠΑ.

Αυτά τα πλοία τα θυμάμαι, αν και έχουν περάσει 60 χρόνια, γιατί τα τροφοδοτούσε ο πατέρας μου σχεδόν όλα, εκτός από τα τρία υπερωκεάνια. Τις τροφοδοσίες στο κάθε πλοίο τις έκαναν τροφοδοτές της εταιρείας. Οι περισσότεροι ήταν Κεφαλλονίτες, πατριώτες του. Στο «ΙΟΝΙΑ» της ΕΛΜΕΣ ασυρματιστής ήταν ο ΝΙΚΟΣ ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ. Πολλές φορές τον θυμάμαι στο μαγαζί μας, σαν πατριώτες είχαν γνωριμία. Ποιός ευαίσθητος Δήμαρχος της πόλης μας ή ακόμα η «ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΩΝ και ΙΘΑΚΗΣΙΩΝ» του Πειραιά ή έστω ένα πνευματικό Σωματείο – το πιο αξιόλογο, η «ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΣΤΕΓΗ» - θα τοποθετήσει την προτομή του στην είσοδο του λιμανιού, εκεί που δικαιωματικά του αξίζει να αγναντεύει τη θάλασσα μια και δεν του έκανε το χατίρι να τον πάρει μαζί της; Αυτόν τον τρελο-κεφαλλονίτη που «ο διάολος χόρευε μέσα του» όπως εύστοχα τιτλοφόρησε το βιβλίο του ο ΜΗΤΣΟΣ ΚΑΣΟΛΑΣ «ΝΙΚΟΣ ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ – Ο διάολος χόρευε μέσα του» .

Εστιατόρια

Ο Πειραιάς είχε πολλά και **εξαιρετικά** εστιατόρια. Το «ΛΙΟΠΕΣΙ» των Αφών ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΥ αριστερά στην είσοδο της ΙΙ Μεραρχίας από το λιμάνι και σχεδόν απέναντι το «ΑΙΓΑΙΟΝ» του ΚΩΣΤΑ ΠΑΝΤΕΛΙΟΥ (αυτό μάλιστα έβγαινε και στη Φύλωνος), το «ΜΕΛΙΣΣΑ» του Ν. ΓΕΩΡΓΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ, εκεί που είναι σήμερα η ΝΟΜΑΡΧΙΑ. Μάλιστα, ήταν και ιδιοκτησία του. Αργότερα το εστιατόριο το πήρε ο ΚΩΣΤΑΣ ΛΥΚΟΥΡΑΣ που τον είχε αρχιμάγειρα ο ΓΕΩΡΓΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ. Ο ΛΥΚΟΥΡΑΣ έκανε αργότερα, σχεδόν δίπλα, την μικρή «ΜΕΛΙΣΣΑ» - τα παι-

Νίκος Καββαδίας

διά του ΛΥΚΟΥΡΑ συνέχισαν δίπλα στο «KONTINENTAL». Το Ξενοδοχείο που εσώζετο το ισόγειο μόνο διότι είχε πέσει βόμβα στον μεγάλο βομβαρδισμό του Πειραιά.

Δίπλα από την μικρή «ΜΕΛΙΣΣΑ» στην ακτή Ποσειδώνος ήταν το «ΜΥΤΙΛΗΝΗ» των Αφών ΙΩΑΚΕΙΜ, στη γωνία με τη ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ ήταν το «ΣΑΛΑΜΙΣ» του ΛΑΖΑΡΟΥ ΛΑΤΑΝΙΩΤΗ, ο οποίος ήταν Κουλουριώτης. Αργότερα μετά το γκρέμισμα της Αγοράς, ο γιος του ΛΑΖΑΡΟΣ συνέχισε στην αρχή της ΜΠΟΥΜΠΟΥ-ΛΙΝΑΣ, απέναντι από την είσοδο του Μεγάλου ΒΑΤΤΗ. Στην αρχή της ΛΥΚΟΥΡ-ΓΟΥ από το λιμάνι και αριστερά ήταν του ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗ, εκεί εσύχναζε τα πρωινά ο ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΠΟΓΡΗΣ, ο συγγραφέας. Στην πλατεία Καραϊσκάκη ήταν του ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥ ΚΟΝΤΟΜΗΝΑ όταν γκρεμίστηκε μεταφέρθηκε στην ΠΛ. ΛΟΥ-ΔΟΒΙΚΟΥ στον ηλεκτρικό σταθμό. Επίσης, του ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, το μεγαλύτερο πασα-τζίδικο του Πειραιά που έκανε πατσά σαν το Θεσσαλονικιώτικο, πωλούσε δε εκατό οκάδες πατσά την ημέρα (σε ένα μεγάλο καζάνι – του-σλαμά και ψηλό, έτσι έλεγαν τότε τον πατσά). Ο κουνιάδος του ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, ο μάγειρας, ήταν ο νονός του μακαρίτη αδελφού μου ΔΙΟΝΥΣΗ. Άγιος άνθρωπος.

Στην πλατεία ΛΟΥΔΟΒΙΚΟΥ εκτός του ΚΟΝΤΟΜΗΝΑ είχε και άλλα δύο εστια-τόρια, το ένα ήταν του πατέρα του ΔΗ-ΜΗΤΡΗ ΒΕΡΓΟΥ που συνεχίζει με επι-τυχία την παράδοση στην Αλκιβιάδου πί-σω από τον ΑΓΙΟ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟ, του ΘΑΝΑΣΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΕΛΛΟΥ στην Μ. ΣΤΟΑΣ δίπλα από την Εθνική Τράπεζα, η «ΠΗΠΕΡΙΑ» του ΣΠΑΝΟΥ γωνία ΣΩΤΗΡΟΣ και ΝΟΤΑΡΑ. Αργότερα ο ΣΠΑΝΟΣ αγόρασε και το «ΑΙΓΑΙΟ» του Κ. ΠΑΝΤΕΛΙΟΥ στη Π ΜΕΡΑΡΧΙΑΣ. Εκεί έχασε πολλά χρήματα. Ο ΣΠΑΝΟΣ και ο ΧΡ. ΛΑΤΑΝΙΩΤΗΣ είχαν και λεωφορεία δικιά τους.

Επίσης, του ΚΑΤΣΙΚΑ, του ΠΕΠΠΑ στην ΤΣΑΜΑΔΟΥ. Εκεί τα πρωινά σύχναζαν οι περισσότεροι ρεμπέτες, ήταν δίπλα στο κατά-στημα των Αφών ΛΟΥΜΙΔΗ. Του ΜΑΝΩΛΗ ΑΓΓΕΛΙΔΑΚΗ στη ΔΗΜ. ΓΟΥΝΑΡΗ σχεδόν γωνία με τη ΝΑΥΑΡΧΟΥ ΜΠΥΤΗ, σημερινή ΚΑΡΑΟΛΗ-ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ.

Χορτοφαγία στου ΜΠΟΥΤΟΥ στη γωνία ΒΑΣ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ και ΠΡΑΞΙΤΕΛΟΥΣ.

Ακόμη του ΤΖΙΤΖΗ γωνία ΣΩΤΗΡΟΣ και ΛΟΥΚΑ ΡΑΛΛΗ, - σήμερα Αφών ΝΤΑΛΤΑ.

Μπυραρίες: Μακράν όλων του ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΚΑΛΟΞΥΛΟΥ στην είσοδο της Αγοράς από την ΤΣΑΜΑΔΟΥ απέναντι, εντός της Αγοράς του ΘΑΝΑΣΗ ΤΖΑΤΟΠΟΥΛΟΥ. Στην ΤΣΑ-ΜΑΔΟΥ δίπλα από το παλιό του ΛΟΥΜΙΔΗ του ΚΡΗΤΙΚΟΥ, ο οποίος ήταν και συνέταιρος του ΚΑΛΟΞΥΛΟΥ. Μεγάλο ψητοπωλείο ήταν η «ΡΟΥΜΕΛΗ» (Το ψητοπωλείο «ΡΟΥ-ΜΕΛΗ» ήταν των Αφών ΤΡΑΥΛΟΥ, του Μή-τσου και του Στάθη. Ο Στάθης ήταν ο καλύτερος ψήστης του Πειραιά) – εκεί που σήμερα είναι το άγαλμα του Παλαιών Πατρών Γερμανού, απέναντι από το πρώην υπουργείο ΝΑΥΤΙΛΙΑΣ (εκεί ήταν πρώτα στο υπουργείο ένα καλοκαιρινό θέατρο, το «ΜΙΣΟΥΡΙ» που την ονομασία του την πήρε από ένα Αμερικανικό αεροπλανοφόρο που είχε αράξει ανοι-κά από το Τουρκολίμανο μετά την κατοχή).

Ταβέρνες ονομαστές ήταν του Γ. ΚΑΜΑΡΑΔΟΥ ψηλά στη ΣΩΤΗΡΟΣ. Ο Γιώργος έκανε τα ωραιότε-ρα παϊδάκια. Στη ΣΩΤΗΡΟΣ κοντά ήταν και του ΣΠΥΡΟΥ ΜΗΤΣΗ – υπάρχει και σήμερα – αλλά τότε ήταν στην απέναντι γωνία, του ΒΑΣΙ-ΛΑΙΝΑ στη γωνία ΑΙΤΩΛΙΚΟΥ και ΒΙΤΩΛΙΩΝ στην Αγ. Σοφία. Συνεχίζει σήμερα ο γιος του. Έλεγαν ότι ο Βλάχος ο δημοσιογράφος και εκδότης, πατέρας της ΕΛΕΝΗΣ ΒΛΑΧΟΥ, ήταν κουμπάρος του ΒΑ-ΣΙΛΑΙΝΑ.

Ο ΒΑΣΙΛΑΙΝΑΣ ξεκίνησε ως μπακαλοταβέρνα. Όποτε περνούσα βράδυ από του ΒΑΣΙΛΑΙΝΑ, είχα ένα συμμαθητή στην Ιωνίδειο και διαβάζαμε μαζί, στη γωνία του διακριτικά ήταν αστυνομικοί, γιατί κά-ποιος επίσημος ήταν μέσα.

Εστιατόριο ήταν ακόμη και η «ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ» του ΜΙΛΤΙΑΔΗ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ στη ΝΟΤΑΡΑ 56. Αργότερα το αγόρασε ο ΚΩΣΤΑΣ ΞΕΡΑΚΙΑΣ που ήταν μάγειρας στου ΣΠΑΝΟΥ. Τον διαδέχτηκε ο γιος του ΔΗΜΗΤΡΗΣ για αρκετά χρόνια. Τα εγγόνια του ΚΩΣΤΑΣ και ΝΙΚΟΣ συνεχίζουν την παράδοση του κλασικού μαγέρικου στη ΝΟΤΑΡΑ 126.

Άφησα τελευταίο το πιο αρχοντικό με την εκλεκτότε-ρη πελατεία, το «ΠΟΣΕΙΔΩΝΕΙΟ» του ΚΩΣΤΑ ΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ στη γωνία ΝΙΚΗΤΑ και ΓΟΥΝΑΡΗ παλαιότερα που ήταν στον πρώτο όροφο. Αγόραζε ότι εκλεκτότερο από την Αγορά. Είχε και βελουδίνες κουρτίνες. Έμοιαζε πραγματικά με εκκλησία. Παιδιά του ΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ ήταν ο ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ που έφθασε Γενικός Οικονομικός Διευθυντής στη ΔΕΗ και ο αδελφός του που ήταν άνδρας της ΤΖΕΝΗΣ ΒΑΝΟΥ.

Πώς τα θυμάμαι όλα με λεπτομέρειες; Τα περισ-σότερα μου τα τροφοδοτούσε ο πατέρας μου και εγώ, – μαθητής ακόμη του δημοτικού σχολείου – τον βοηθούσα στο μαγαζί.